

УДК 339.1:658.81

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК, СПІВПРАЦЯ І ПАРТНЕРСТВО В КОНТЕКСТІ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

*Дикань О. В., д.е.н., професор,
Сторожилова У. Л., к.е.н., доцент,
Васильєв О. Л., к.е.н., доцент (УкрДУЗТ)*

У статті визначено, що зовнішньоекономічна діяльність є одним з важливих чинників післявоєнного відновлення економіки України. Розглянуто механізм управління зовнішньоекономічною діяльністю. Наведено характеристику аспектів зовнішньоекономічної діяльності, співпраці та партнерства в контексті післявоєнного відновлення України. Визначено основні завдання зовнішньоекономічної політики України. Обґрунтовано напрями вдосконалення зовнішньоекономічної діяльності в Україні в адміністративно-правовій, інвестиційній, організаційно-економічній, фінансово-кредитній, фіскальній, інноваційній, виробничо-технологічній та освітньо-науковій сферах.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, розвиток, співпраця, партнерство, післявоєнне відновлення.

FOREIGN ECONOMIC DEVELOPMENT, COOPERATION AND PARTNERSHIP IN THE CONTEXT OF POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINE

*Dykan O. V., Doctor of Economic Sciences, Professor,
Storozhylova U. L., Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Vasylyev O. L., Candidate of Economic Sciences, Associate Professor (USURT)*

The article determines that foreign economic activity is one of the important factors of the post-war recovery of Ukraine's economy. To achieve an important place on the world stage, Ukrainian enterprises must have a number of advantages in international scientific and technical potential and international division of labor, and the state must create conditions for deepening cross-border cooperation, partnership and development of foreign economic activity. The mechanism for managing the foreign economic activity of the enterprise is considered, which is a set of legal, managerial, organizational, economic and motivational measures that ensure the balance of its interests with the goals and priorities of the subjects of its external environment. The formation of an integral mechanism of foreign economic relations, the determination of the competitive positions of national producers in the general system of global economic relations requires the availability of appropriate economic and resource support; legal support; entrepreneurial freedom; relevant regulatory policy of the state. The characteristics of aspects of foreign economic activity, cooperation and partnership in the context of the post-war recovery of Ukraine, which must be taken into account to ensure recovery, high-quality sustainable development, and improvement of citizens' lives, are given. The main tasks of the foreign economic policy of Ukraine are defined. The areas of improvement of foreign economic activity in Ukraine in the administrative-legal, investment, organizational-economic, financial-credit, fiscal, innovative, production-technological and

educational-scientific spheres are substantiated. It was concluded that the main directions of intensification of foreign economic activity of domestic enterprises should be: development of appropriate infrastructure, search and training of highly qualified personnel, attraction of foreign investments, acquisition of the most modern technologies, research of the economic situation, trends and prospects of foreign economic activity, participation in international projects and use the best foreign experience.

Keywords: *foreign economic activity, development, cooperation, partnership, post-war recovery.*

Постановка проблеми. Сьогодні у світі відбуваються постійні стрімкі зміни моделей зовнішньоекономічного розвитку, співпраці і партнерства країн з метою їх економічного та соціального розвитку. Поглиблення транскордонної співпраці та партнерства, розвиток зовнішньоекономічної діяльності відкриває нові можливості для економік різних країн. Тому саме сьогодні Україні потрібно приймати більш активну участь в розв'язанні широкого комплексу питань, пов'язаних з міжнародною співпрацею та партнерством.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження змістовної сутності та концепції розвитку зовнішньоекономічної діяльності, співробітництва та партнерства знайшло відображення у працях таких вітчизняних дослідників, як: Акименко О. [1], Алексеєнко Л., Стецько М. [2], Домбровська С. [3], Завгородній А. [4], Калашник М. [5], Кахович О., Вотченко Р. [6], Положенцева К. [7] та інші.

Серед закордонних науковців та фахівців, які займалися вивченням цих питань доцільно виокремити: Крамеч О., Хоопер Б. [8], Льофгрєн О. [9], Джонсон К. [10] та інших.

В той же час питання пошуку шляхів активізації зовнішньоекономічної діяльності задля післявоєнного відновлення України не втрачає своєї актуальності та вимагає подальшого дослідження.

Мета статті полягає у визначенні напрямів активізації

зовнішньоекономічної співпраці і партнерства в контексті післявоєнного відновлення України.

Виклад основного матеріалу. Зовнішньоекономічна діяльність, транскордонна співпраця та партнерство є важливими складниками відновлення України в контексті сучасної ситуації, коли країна стикається з такими викликами, як повномасштабна війна, економічні труднощі, корупція та інші проблеми.

Механізм управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства можна розглядати, як сукупність правових, управлінських, організаційних, економічних і мотиваційних заходів, що забезпечують збалансованість його інтересів з цілями та пріоритетами суб'єктів його зовнішнього оточення [6].

Формування цілісного механізму зовнішньоекономічних відносин, визначеності конкурентних позицій національних виробників у загальній системі світогосподарських зв'язків передбачає наявність відповідного економічно-ресурсного забезпечення; правового супроводу; підприємницької свободи; відповідної регуляторної політики держави.

Для забезпечення відновлення, якісного стійкого розвитку, покращення життя громадян потрібно враховувати певні аспекти зовнішньоекономічної діяльності, співпраці та партнерства, характеристику яких наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Аспекти зовнішньоекономічної діяльності, співпраці та партнерства в контексті післявоєнного відновлення України

Аспект	Характеристика	Результат
1	2	3
Міжнародні партнерства	Співпраця з країнами світу, міжнародними організаціями та благодійними фондами для обміну знаннями, технологіями та ресурсами	Спільні проекти, інвестиції та технічна допомога
Бізнес-партнерства	Співпраця з іноземними компаніями, спільні виробничі проекти та розвиток експортних можливостей	Розвиток бізнес-партнерств сприяє економічному зростанню України
Наукові та освітні обміни	Співпраця з університетами, науковими інститутами та дослідницькими центрами з інших країн	Обмін знаннями, розвиток нових технологій та підвищення кваліфікації фахівців
Гуманітарна допомога	Надання міжнародними організаціями та благодійними фондами гуманітарної допомоги Україні в умовах конфлікту та кризи	Медична допомога, гуманітарна логістика, підтримка внутрішньо переміщеним особам та інше
Культурний обмін	Співпраця в галузі культури, мистецтва та спорту	Підвищення престижу України та зміцнення міжнародних зв'язків

Прийняття державної політики, пов'язаної з розширенням зовнішньоекономічної діяльності, партнерства та співпраці з країнами світу в контексті відновлення та розвитку України є суттєвою рушійною силою для покращення якості роботи органів державної влади в реалізації завдань щодо економічних, політичних, цифрових та інших змін.

Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» передбачає, що вітчизняні підприємства можуть здійснювати наукову, науково-технічну, науково-виробничу, виробничу

та навчальну зовнішньоекономічну діяльність, а також іншу кооперацію з іноземними суб'єктами господарської діяльності [11].

Основними завданнями покращення сучасної зовнішньоекономічної політики України, поглибленої співпраці та партнерства в контексті післявоєнного відновлення України повинні стати:

- якісний характер експорту;
- наявність чітко визначеної державної політики у галузі експорту;
- запровадження фінансових механізмів державної підтримки розвитку експорту;

-максимально можливий рівень інвестування в модернізацію експортоорієнтованих підприємств;
 -постійне впровадження новітніх технологій;
 -удосконалення транспортної інфраструктури у відповідності до сучасних вимог транспортного ринку;
 -усунення дисбалансу у двосторонній торгівлі з країнами-партнерами;

- проведення заходів з мінімізації ризиків при проведенні експортних операцій;
 - найвигідніші умови кредитування експортоорієнтованих підприємств.
 У відповідності до цього, можна виділити напрями вдосконалення зовнішньоекономічної діяльності в Україні, які наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Напрями вдосконалення зовнішньоекономічної діяльності в Україні

Сфера	Напрями вдосконалення зовнішньоекономічної діяльності
1	2
Адміністративно-правова	- вдосконалення вітчизняної нормативно-правової бази, приведення її у відповідність до світових норм і стандартів; - підвищення рівня правового захисту суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;
Інвестиційна	- підвищення привабливості українських підприємств для вітчизняних та зарубіжних інвесторів; - надання гарантій від держави для інвесторів з інших країн; - пошук альтернативних джерел залучення інвестицій;
Організаційно-економічна	- поліпшення економічного стану в країні, підвищення рівня та якості життя населення; - забезпечення розвитку підприємств шляхом постійного впровадження інноваційних технологій; - надання організаційної та консультативної підтримки суб'єктам, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність; - розвиток державно-приватного партнерства у різних галузях економіки;
Фінансово-кредитна	- надання пільгових кредитів суб'єктам, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність; - фінансування державою пріоритетних для країни галузей економіки;
Фіскального регулювання	- спрямування системи оподаткування на розвиток зовнішньоекономічної діяльності на підприємствах; - розроблення та впровадження системи спеціальних знижок на розмитнення певних видів високотехнологічної продукції, яка не виробляється в Україні;
Інноваційна	- розвиток вітчизняної системи розробки та впровадження інновацій, а також відповідної інфраструктури; - впровадження інновацій у виробничій та соціальній сферах; - розвиток інноваційних екосистем та формування інноваційно-інтегрованих структур в різних галузях економіки;
Виробничо-технологічна	- придбання інноваційних технологій та устаткування; - виробництво високотехнологічної продукції на вітчизняних підприємствах;

1	2
Освітньо-наукова	- орієнтація наукових досліджень і розробок на вирішення першочергових для країни завдань; - підвищення якості та ефективності фундаментальних та прикладних досліджень; - розширення кооперації між державними установами, підприємствами, науковими, освітніми установами, а також іншими зацікавленими особами при проведенні наукових досліджень і розробок; - спрямування системи професійної підготовки кадрів на задоволення потреб підприємств та організацій у висококваліфікованих фахівцях; - підвищення якості та практичної орієнтованості вищої та професійно-технічної освіти; - створення потужних науково-дослідних комплексів із використанням бази певних університетів.

Реалізація всіх напрямів зовнішньоекономічного розвитку, партнерства та співпраці має відбуватися в рамках стратегії післявоєнного відновлення. Результати та досягнення повинні постійно аналізуватися та постійно контролюватися.

Висновки та перспективи подальших наукових пошуків. Розвиток зовнішньоекономічної діяльності є одним із основних чинників ефективного післявоєнного відновлення економіки України. Для досягнення вагомого місця на світовій арені та у міжнародному поділі праці українські підприємства повинні мати певні технологічні, організаційні, та економічні переваги, і саме держава повинна створити умови для поглиблення транскордонної співпраці, партнерства та розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Основними напрямками активізації зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств мають стати: розвиток відповідної інфраструктури, пошук та підготовка висококваліфікованих кадрів, залучення іноземних інвестицій, придбання найсучасніших технологій, дослідження економічної кон'юнктури, тенденцій і перспектив зовнішньоекономічної діяльності, участь у міжнародних проектах та використання найкращого

іноземного досвіду. Необхідними також є проведення роботи зі спрощення процедур імпорту та експорту, оптимізація діяльності та координація взаємодії контролюючих і митних органів, розвиток транспортних коридорів, удосконалення процедур отримання ліцензій та інших документів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акименко О. Ю. Формування механізму сучасного регулювання зовнішньоекономічної діяльності як важливої передумови розвитку експортно орієнтованого виробництва. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 24 (1). С. 5-9.
2. Алексеєнко Л. М., Стецько М. В. Механізм фінансування зовнішньоекономічної діяльності в умовах реалізації пріоритетних економічних реформ. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2015. Вип. 13 (2). С. 111-114.
3. Домбровська С. М. Механізми державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності та митного адміністрування. *Теорія та*

практика державного управління і місцевого самоврядування. 2017. №1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2017_1_14.

4. Завгородній А. В. Механізми управління ризиками зовнішньоекономічної діяльності Причорноморського регіону. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 46 (1). С. 20-24.

5. Калашник М.В. Механізм активізації зовнішньоекономічної діяльності регіонів України. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2014. Т. 19, Вип. 2 (1). С. 108-112.

6. Кахович О. О., Вотченко Р. І. Формування механізму управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств. *Економічний простір*. 2017. № 125. С. 173-181.

7. Положенцева К.В. Механізм розвитку зовнішньоекономічної діяльності України в контексті інтеграції до ЄС. *Молодий вчений*. 2019. № 1 (2). С. 496-500.

8. Kramsch O., Hooper V. Cross-border governance in the European Union. Routledge, Abingdon, 2004. 236 p.

9. Löfgren O. Regionautus: the transformation of cross-border regions in Scandinavia. *European Urban and Regional Studies*. 2004. 15 (3). P. 195-209.

10. Johnson C.M. Cross-Border Regions and Territorial Restructuring in Central Europe: Room for More transboundary Space. *European Urban and Regional Studies*. 2009. № 16. P. 177-191.

11. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>.

REFERENCES

1. Akymenko, O.Yu. (2019) Formuvannia mekhanizmu suchasnoho rehuliuвання zovnishn'oekonomichnoi diial'nosti iak vazhlyvoi peredumovy rozvytku eksportno oriietovanoho vyrobnytstva [Formation of the mechanism of modern

regulation of foreign economic activity as an important prerequisite for the development of export-oriented production] *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: International Economic Relations and the World Economy*, 24(1), pp. 5-9 [in Ukrainian].

2. Alekseienko, L.M., & Stets'ko, M.V. (2015) Mekhanizm finansuvannia zovnishn'oekonomichnoi diial'nosti v umovakh realizatsii priorytetnykh ekonomichnykh reform [The mechanism of financing foreign economic activity in the conditions of realization of priority economic reforms] *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Economic Sciences*, 13(2), 111-114 [in Ukrainian].

3. Dombrovs'ka, S.M. (2017) Mekhanizmy derzhavnoho rehuliuвання zovnishn'oekonomichnoi diial'nosti ta mytnoho administruvannia [Mechanisms of state regulation of foreign economic activity and customs administration] Theory and practice of public administration and local self-government, 1. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2017_1_14

4. Zavorodnij, A.V. (2019) Mekhanizmy upravlinnia ryzykamy zovnishn'oekonomichnoi diial'nosti Prychornomors'koho rehionu [Risk management mechanisms for foreign economic activity of the Black Sea region] *Black Sea Economic Studies*, 46(1), 20-24 [in Ukrainian].

5. Kalashnyk, M.V. (2014) Mekhanizm aktyvizatsii zovnishn'oekonomichnoi diial'nosti rehioniv Ukrainy [The mechanism of intensification of foreign economic activity of the regions of Ukraine] *Bulletin of Odessa National University. Series: Economics*, 19, 2(1), pp. 108-112 [in Ukrainian].

6. Kakhovych, O.O., & Votchenko, R.I. (2017) Formuvannia mekhanizmu upravlinnia zovnishn'oekonomichnoiu diial'nistiu pidpriemstv [Formation of the mechanism of management of foreign economic activity of the enterprises] *Economic space*, 125, pp. 173-181 [in Ukrainian].

7. Polozhentseva, K.V. (2019) *Mekhanizm rozvytku zovnishn'oekonomichnoi diial'nosti Ukrainy v konteksti intehratsii do YeS* [The mechanism of development of foreign economic activity of Ukraine in the context of integration into the EU] *Young scientist*, 1(2), pp. 496-500 [in Ukrainian].
8. Kramsch O., Hooper B. (2004) *Cross-border governance in the European Union*. Routledge, Abingdon.
9. Löfgren O. (2004) *Regionautus: the transformation of cross-border regions in Scandinavia*. *European Urban and Regional Studies*, 15 (3). pp. 195—209.
10. Johnson C.M. (2009) *Cross-Border Regions and Territorial Restructuring in Central Europe: Room for More transboundary Space*. *European Urban and Regional Studies*, №16. pp. 177—191.
11. *Zakon Ukrainy «Pro zovnishn'oekonomichnu diial'nist'»* [Law of Ukraine «On foreign economic activity»]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>